

Föstudaginn 10. marz 1967.

Nr. 34/1967. **Lárus Ottesen**
 gegn
Sindra h/f og Ólafi Péturssyni.

Dóminn skipuðu hinir reglulegu dómara Hæstaréttar.

Kærumál. Hlutfélag. Endurskoðandi. Vitnaskylda.

Dómur Hæstaréttar.

Sóknaraðili hefur skotið máli þessu til Hæstaréttar með kæru 9. febrúar 1967, sem barst Hæstarétti 20. s. m., og krafizt þess, að hinn kærði úrskurður verði úr gildi felldur, varnaraðilja Ólafi Péturssyni verði dæmt skylt að svara vitnaspurningum þeim, er í úrskurðinum getur, og að varnaraðiljum, Sindra h/f og Ólafi Péturssyni, verði dæmt að greiða óskipt kærumálskostnað.

Varnaraðiljar krefjast þess, að hinn kærði úrskurður verði staðfestur og að sóknaraðilja verði dæmt að greiða hvorum þeirra kærumálskostnað.

Sóknaraðili kann að eiga kröfu á hendur stjórn Sindra h/f um fullnægjandi greinargerð um atriði í rekstri og starfsemi Sindra h/f, þau, er hann krefur Ólaf Pétursson endurskoðanda vættis um, en varhugavert þykir, eins og sakir standa, að veita sóknaraðilja rétt til að krefja endurskoðandann opinberra vitnaskýrslna í dómsmáli um þessi málefni hlutfélagsins, sbr. 6. gr. laga nr. 89/1953 og 4. tl. 126. gr. laga nr. 85/1936. Samkvæmt þessu ber að staðfesta úrskurð borgarfógeta.

Kærumálskostnaður á að falla niður.

Dómsorð:

Hinn kærði úrskurður á að vera óraskaður.

Kærumálskostnaður fellur niður.

Úrskurður fúgetadóms Reykjavíkur 30. janúar 1967.

Í máli þessu eru þær réttarkröfur gerðar af hálfu gerðarbeiðanda, Lárusar Ottesen, Hagamel 40, að honum verði með beinni fúgetagerð veittur aðgangur að bókhaldsbókum og bókhaldsgögnum Sindra h/f hér í borg og að honum verði úrskurðaður málskostnaður úr hendi gerðarþola.

Af hálfu gerðarþola er framgangi innsetningargerðar mótmælt, og er málskostnaðar krafizt úr hendi gerðarbeiðanda.

Í réttarhaldi í máli þessu hinn 25. þ. mán. var mættur sem vitni Ólafur Pétursson, löggiltur endurskoðandi, Heiðargerði 30, en hann er endurskoðandi Sindra h/f og hafði gefið vottorð í málinu. Umboðsmaður gerðarbeiðanda bar upp fyrir Ólafi nokkrar spurningar, lútandi að atriðum í reikningum Sindra h/f. Vitnið neitar að svara 3 spurningum, og hefur umboðsmaður gerðarbeiðanda krafizt þess, að því yrði með úrskurði gert að svara þeim.

Umboðsmenn aðilja óskuðu ekki eftir því, að fram færi munnlegur flutningur um atriði þetta, og var það þegar í stað tekið til úrskurðar.

Krafa gerðarbeiðanda um, að sér verði veittur aðgangur að bókhaldi Sindra h/f virðist vera byggð á því, að forstjóri hlutafélags þessa hafi brotið gegn ýmsum stjórnandaskyldum sínum. Eru borin fram nokkur atriði í þessa átt í málsútlitun gerðarbeiðanda, og þykir ekki ástæða til að rekja þau á þessu stigi máls.

Gerðarbeiðandi kveðst vera einn af stofnendum Sindra h/f og eiga 20% hlutafjár. Hann var í stjórn Sindra h/f allt til síðasta aðalfundar, 29. október 1966. Kveðst hann hafa komið á skrifstofu hlutafélagsins, Hverfisgötu 42, hinn 20. október 1966 ásamt Þorsteini Bjarnasyni endurskoðanda til þess ásamt honum að fara yfir bókhald félagsins, en þeir hafi ekki náð að kynna sér þessi gögn fyrir ofríki forstjóra þess.

Af hálfu gerðarþola er tekið fram, að gerðarbeiðandi hafi í 17 ár verið í stjórn hlutafélagsins og aldrei gert athugasemdir við ársreikninga. Hann sé fullfær um að gera sér grein fyrir bókhaldi félagsins einn síns liðs, enda sé honum það heimilt. Hitt sé annað mál, að engin skylda beri til að sýna Þorsteini Bjarnasyni þessi gögn.

Á fyrrnefndum aðalfundi, 29. október 1966, var mætt af hálfu gerðarbeiðanda og lögð fram yfirlýsing hans. Þykir rétt, að hún verði tekin orðrétt upp í úrskurð þennan, en hún er á þessa leið:

„Lárus Ottesen,
Hagamel 40, Reykjavík.

Ársreikningar Sindra h/f hinn 31/12 1965:

Ég mótmæli ársreikningum Sindra h/f pr. 31/12 1965 og ber fram nokkrar athugasemdir til bókkunar, þar sem ég hef ekki fengið umbeðnar sundurliðanir né fengið aðgang að bókhaldi fyrirtækisins fyrir aðstoðarmann minn:

1. Á rekstrarreikningi 1965 er brúttóhagnaður af seldu brotajárni tilfærður með kr. 117.897.00
Á rekstrarreikningi 1964 er sams konar upphæð tilfærð með — 1.155.087.00

Mismunur til lækkunar 1965 kr. 1.037.190.00
Þessa lækkun tel ég óeðlilega.

2. Umboðslaun á rekstrarreikningi 1965 eru tilfærð með kr. 68.724.20.
Þessi upphæð finnst mér óeðlilega lág miðað við heildarinnkaup á árinu, kr. 54.528.768.97.
3. Einnig vil ég gera athugasemd við eftirgreinda liði, sem ekki eru nægilega sundurliðaðir í ársreikningunum, og ég hef ekki fengið að yfirfara:
Vörubirgðir pr. 31/12 1965 kr. 6.214.115.00
Kostnaður við port — 382.848.63
Ýmislegt vegna afgreiðslu o. fl. — 1.831.389.92
Húsaleiga, ljós, hiti og ræstivörur — 548.971.31
Viðhald — 314.710.15
Viðhald bifreiða — 523.954.54
Vaxtatekjur — 317.915.43
Skuldunautar „Ýmsir“ — 2.208.941.72
Víkileign — 3.248.588.70

Lárus Ottesen,
Hagamel 40, Reykjavík.

Lóðarúthlutun til Sindra h/f 1965:

Með vísun í bókun á fundargerð stjórnar Sindra h/f þann 29. nóv. 1965, þar sem hafnað er lóðarúthlutun til Sindra h/f á lóð við Borgartún, Reykjavík, vil ég að bókuð verði mótmæli mín við ákvörðun meirihluta stjórnarinnar.

Samkvæmt efnahagsreikningi Sindra h/f hinn 31/12 1965 nemur:

Skuld Sindrasmiðjunnar h/f	kr. 1.672.672.74
Skuld húseignin Hverfisgötu 42 s/f	— 271.646.00

Kr. 1.944.318.74

Heildar skuld þessara aðilja er því sem næst jafnhá og gatnagerðargjald hinnar úthlutuðu lóðar. Þar að auki bauð ég að greiða minn hluta, þ. e. 20%, af heildar gatnagerðargjaldinu.

Mótttekið á aðalfundi Sindra h/f þ. 29/10 1966, sem fylgiskjal við bókun á aðalfundi í fundargerðarbók.

Ólafur Pjetursson fundarstjóri (sign)“.

Ólafur Pétursson hefur með áritun sinni á endurrit þessarar yfirlýsingar gerðarbeiðanda viðurkennt móttöku hennar á aðalfundinum. Er endurritið við svo búið lagt fram í málinu sem rskj. 5.

Í vottorði, sem lagt hefur verið fram á rskj. 12 og er samið af Ólafi Péturssyni, getur þess, að gerðarbeiðandi hafi öll starfsár Sindra h/f verið þar prókúruhafi og hafi á hverju ári fengið afrit af skattframtölum hlutafélagsins. Á árinu 1965 hafi umboðsmaður Lárusar gert fyrirvara um uppgjör fyrirtækisins, en í fyrsta skipti á s. l. ári hafi hann persónulega borið fram kvartanir þar að lútandi svo og í seinni tíð ýmsar aðdróttanir. En hann hafi aldrei rökstutt athugasemdir sínar við uppgjör og rekstur fyrirtækisins. Kveðst Ólafur hafa látið gerðarbeiðanda vita, að hann væri reiðubúinn til að yfirfara með honum ýmsa liði í reikningshaldinu og raunar gefið honum munnlegar upplýsingar um ýmis atriði. En nú sé svo komið, að gerðarbeiðandi sé ekki lengur í félagsstjórninni og sé því í aðstöðu almenns hluthafa. Kveðst Ólafur Pétursson því engar skyldur hafa við hann sem endurskoðandi hlutafélagsins til svara við athugasemdum við uppgjör félagsins, en þau svör séu til reiðu með leyfi félagsstjórnar.

Þá er Ólafur Pétursson var skv. framansögðu mættur sem vitni í máli þessu og hafði viðurkennt rskj. 12 sem rétta frásögn, bar umboðsmaður gerðarbeiðanda svolátandi spurningu fyrir hann: „Hvaða skýringu getur vitnið gefið á þeirri lækku, sem getur á lið 1 á rskj. 5 og umbjóðandi minn telur óeðlilega?“

Ólafur Pétursson neitaði að svara þessari spurningu, enda teldi hann mál þetta ekki snúast um þetta atriði og hann að auki trúnaðarmaður Sindra h/f. (Umboðsmaður gerðarbeiðanda krafðist þess þá, að vitninu yrði gert með úrskurði fógeta að veita svör við spurningunni).

Pá spurði umboðsmaður gerðarbeiðanda, hverja skýringu vitnið gæti gefið á lið 2 á rskj. 5, en gerðarbeiðandi hafi einnig talið þann lið of lágt tilfærðan. Vitnið brást á sama hátt við þessari spurningu og með sama rökstuðningi.

Enn óskaði umboðsmaður gerðarbeiðanda þess, að vitnið Ólafur Pétursson léti í té sundurliðun á liðum þeim, sem taldir eru undir 3 á rskj. 5. Vitnið kvaðst ekki verða við þeirri ósk, nema til kæmi leyfi forráðamanna Sindra h/f.

Þannig krefst umboðsmaður gerðarbeiðanda, að Ólafi Péturssyni verði sem vitni gert skylt að svara nefndum tveim spurningum og að veita hinar umbeðnu upplýsingar og sundurliðun.

Lög nr. 89/1953 gilda um löggilta endurskoðendur. Þar segir í 6. grein: „Löggiltir endurskoðendur hafa réttindi og skyldur opinberra sýslunarmanna, þ. á m. þagnarskyldu um það, sem þeir fá vitneskju um í starfa sínum og leynt á að fara“. Hér virðist koma fram sú meginregla, að löggiltir endurskoðendur skuli almennt gæta þagnarskyldu um hag þeirra, sem þeir starfa fyrir, og hafi hvorki rétt né skyldu til að bregða út af þeirri reglu, nema mjög brýnar ástæður krefjist, svo sem til meginupplýsinga í dómsmáli.

Í máli þessu stendur þannig á, að gerðarbeiðandi á skv. eigin sögusögn 20% hlutafjár Sindra h/f. Hann getur því, sbr. 30. grein laga nr. 77/1921, krafizt þess, að aukafundur verði haldinn í þessu hlutafélagi og þar leitað eftir svörum við þeim atriðum, sem hann krefst nú, að Ólafur Pétursson upplýsi.

Í öðru lagi er á það að líta, að réttarkröfur gerðarbeiðanda ganga út á það, að hann fái fógetaaðstoð til þess að kynna sér bókhald gerðarþola. Ef sú krafa hans nær framgangi, getur hann væntanlega gengið úr skugga um þau atriði, sem hann hefur spurt Ólaf Pétursson um.

Að þessu athuguðu þykir engin ástæða til að úrskurða, að Ólafi Péturssyni sé skylt sem endurskoðanda og sem vitni í máli þessu að svara spurningum um fjárhag og reikninga gerðarþola. Verður kröfum umboðsmanns gerðarbeiðanda, sem hér eru til úrskurðar, því vísað á bug.

Þorsteinn Thorarensen borgarfégeti kvað upp úrskurð þennan.

Því úrskurðast:

Vitninu, Ólafi Péturssyni, er óskylt að veita svör og upplýsingar við framangreindum spurningum umboðsmanns gerðarbeiðanda.